

معرفی اهداگران اسناد

یادگار فیروزی

ابراهیم فیروزی

ابراهیم پسر میرزا غلام رضا پسر آقا محمد ابراهیم تاجر پسر ملا آقا محمد بزاز یزدی در ۲۸ خرداد ۱۳۱۴ در بندرگز دیده به جهان گشود. جدّ اعلای وی ملا آقا محمد بزاز از یزد به سمنان مهاجرت کرده و در سمنان به شغل یزازی مشغول بود، پدریزرگاش نیز آقا محمد ابراهیم در ابتدا به یزازی اشتغال داشت و سپس در همان سمنان به تجارت عام روی آورد. اما پدرش میرزا غلام رضا فیروزی، به منظور گسترش امر تجارت، عازم بندرگز شده و در آنجا مقیم می‌شود.

ابراهیم فیروزی در خانواده‌ای تاجرزاده شده و پرورش می‌یابد. پدرش جزو هیأت تشریفاتی

مستقبلین سفرهای رضاشاه به بندرگز بود و به همین واسطه وی خاطره‌ای موهوم از حضور رضاشاه در بندرگز دارد. همچنین سال‌هایی از دوران کودکی وی مصادف بوده با اشغال بندرگز توسط ارتش سرخ، چنان‌که به خوبی حضور نظامیان روسی را به خاطر دارد. وی می‌گوید: «انگار همین دیروز بود، دقیقاً یادم هست! حجره‌ی پدرم سر خیابان اصلی بندرگز بود، زمانی که نظامیان رژه می‌رفتند از حجره بیرون می‌آمدیم و جلوی حجره، رژه‌ی نظامیان را تماشا می‌کردیم. نظامیان روزهای تابستان یک شلووارک کوتاه می‌پوشیدند، سرهایشان هم تراشیده بود، یک نفر جلو آکاردئون می‌زد و بقیه پشت سرش رژه می‌رفتند. می‌رفتند جنگل برای زمستانشان هیزم می‌آوردند.» زمان خروج ارتش روسه از بندرگز نیز از یک سرباز روس برایش یک دوربین شکاری می‌خرند. چنان‌که در این باره می‌گوید: «آن وقت‌ها به هواپیما می‌گفتند آلوپران، هواپیماها بر فراز آسمان بندرگز به پرواز درمی‌آمدند و من می‌خواستم آن‌ها را بهتر ببینم، سپرده‌بدم که برای من یک دوربین بخرند، زمانی که سربازان روس بندرگز را تخلیه می‌کردند، یک دوربین شکاری از یک سرباز روس برای من خریدند.»

وی تا کلاس هشتم را در مدرسه‌ی شاهپور بندرگز گذرانده، برای ادامه‌ی تحصیل در سال ۱۳۲۹ به ساری رفت و کلاس نهم را در آن‌جا خواند، سپس به تهران رفته، کلاس ده و یازده را در دبیرستان پیرنیا و سال آخر را در دبیرستان دارالفنون تهران به پایان رسانده و دیپلم ادبی خود را دریافت کرد. اما وی به این حد از تحصیلات اکتفا نکرده، مدرک لیسانس خود را نیز در رشته‌ی معارف اسلامی از دانشکده‌ی الهیات دانشگاه تهران دریافت کرد، سپس به مدت ۶ ماه برای ادامه‌ی تحصیل به بیروت رفت، اما شرایط تحصیل در آن‌جا را نپذیرفته، مجدداً به ایران بازگشت و در بندرگز به عنوان دبیر در دبیرستان‌های آن‌جا مشغول به کار شد. وی ضمن اشتغال به دبیری، در سال ۱۳۴۴ش مدرک فوق لیسانس خود را در رشته‌ی تحقیقات علوم اجتماعی (جامعه‌شناسی) از دانشگاه تهران اخذ کرده و پس از سال‌ها تدریس در بندرگز به گرگان آمد و دبیر دبیرستان‌های گرگان بود. ابراهیم فیروزی مردی فرهیخته و دنیادیده و صاحب کتابخانه‌ی کوچکی نیز می‌باشد.^۱ ایشان در اسفندماه ۱۳۹۳ تعدادی کتاب، سند، عکس و اشیاء تاریخی به مرکز اسناد تاریخی میرداماد اهداء کرده است که در سطور زیرین به معرفی آن‌ها خواهیم پرداخت:

فهرست کتاب‌های اهدایی:

۱. جامع عباسی (فقه شیعی - فارسی - چاپ سنگی)
تألیف: بهاء‌الدین محمد بن حسین عاملی معروف به شیخ بهائی (۱۰۳۱ یا ۱۰۳۰ - ۱۰۵۳ق)

۱. مرکز تاریخ شفاهی مؤسسه فرهنگی میرداماد

این نسخه کامل بوده و شامل یک مقدمه و بیست باب (از طهارت تا دیات) است.

چاپ کتاب: این کتاب به خط نسخ کاتبی نامعلوم، در تاریخ ربیع‌الاول ۱۳۲۸ به صورت چاپ سنگی به سفارش آقامیرزا علی‌اکبر و آقامیرزا احمد فرزندان آقامیرزا محمدعلی تاجر کتابفروش طهرانی در دارالخلافه تهران به طبع رسیده و در هیچ جای کتاب نامی از مطبعه (چاپخانه) و کاتب نیامده است.

ویژگی‌های این چاپ: ۱- این طبع از کتاب جامع عباسی، چنان که در سرلوحه‌ی آغاز کتاب آمده؛ مورد تأیید حاجی سیداسمعیل صدر اصفهانی (۱۳۳۸-۱۲۵۸ق)، سیدمحمدکاظم طباطبائی (۱۳۳۷-۱۲۴۸ق)، آخوند ملامحمدکاظم خراسانی (۱۳۲۹-۱۲۵۵ق) و شیخ عبدالله مازندرانی (ف ۱۳۳۰ق) قرار گرفته است. ۲- در آغاز نسخه (در صفحات ۲ و ۳) جدول فهرست مطالب کتاب با ارجاع به شماره‌ی صفحه آمده و تمامی صفحات هم شماره‌گذاری شده و هم در پای‌ورق رکابه نویسی دارند.

مشخصات ظاهری: قطع: رحلی (۳۳/۵×۲۱/۵cm)، مسطور: (۲۶×۱۴/۵cm)، تعداد سطور: ۳۱ سطر، تعداد صفحات: ۳۰۴ صفحه، جلد: تیماج قهوه‌ای ساده و فرسوده

۲- تنبیه الغافلین و تذکره العارفین (تفسیر نهج البلاغه - فارسی - چاپ سنگی)

تألیف: ملافتح‌الله ابن ملاشکرالله کاشانی، مشهور به ملافتح‌الله شریف کاشانی (ف ۹۸۸ق)

این نسخه کامل بوده و شامل دو باب است. یکی: باب خطب (مجموع ۲۷۳ خطبه از امیرالمؤمنین^(ع)) و باب مختار (مجموعه‌ای از ۸۴ مکتوب از امیرالمؤمنین^(ع))

چاپ کتاب: این کتاب به خط نسخ محمدحسین جرفادقانی ابن محمدعلی، در تاریخ شعبان ۱۳۳۲ به صورت چاپ سنگی و به سفارش آقامیرزا علی‌اکبر تاجر کتابفروش طهرانی ولد مرحوم آقامیرزا محمدعلی در مطبعه حاج عبدالرحیم باسمه‌چی در دارالخلافه تهران به طبع رسیده است.

ویژگی‌های این چاپ: ۱- در آغاز نسخه (از ص ۲ تا ص ۱۰) فهرست مطالب کتاب درج شده است. (یک برگ از آغاز نسخه ساقط بوده و در نتیجه این نسخه فاقد صفحه‌ی نخست فهرست مطالب است). ۲- تمامی صفحات هم شماره‌گذاری شده و هم در پای‌ورق رکابه نویسی دارند. ۳- در برگ آخر نسخه مطلبی از علی‌اکبر ابن محمدعلی کتابفروش طهرانی آمده و در آن سبب طبع (نشر) کتاب توضیح داده شده است.

مشخصات ظاهری: قطع: رحلی (۳۵×۲۱cm)، مسطور: (۲۶/۵×۱۳/۵cm)، تعداد سطور: ۳۱ سطر، تعداد صفحات: ۶۱۸ صفحه، جلد: تیماج قهوه‌ای ساده فرسوده

۳- نجم‌الهدایه (فقه شیعی - فارسی)

تألیف: محمدجعفر بن سیف الدین استرآبادی تهرانی معروف به شریعتمدار (۱۲۶۳-۱۱۹۸ تا ۱۱۹۵ق)
این نسخه کامل بوده و مشتمل است بر یک مقدمه، دوازده باب و یک خاتمه
سبب تألیف کتاب: شریعتمدار در سبب تألیف کتاب می‌نویسد: «سلطان فتحعلی شاه قاجار [۱۲۵۰-
۱۱۸۶ق] از این قلیل البضاعه خواهش فرمودند که رساله‌ای تألیف نمایم در بیان مسائل واجبه
طهارت و صلوه که مشتمل باشد بر مستحبات آنها، ... این بنده هم در مقام امتثال برآمده و به
مقتضای فرموده عمل کردم و قلیلی از مسائل روزه به آن ضمّ کردم و چون نواب مستطاب کامیاب
... ظل السلطان (علی‌خان پسر فتحعلی شاه، از حکام استرآباد در ۱۲۲۹ق) نیز خواهش فرمودند که
حقیر قلیل البضاعه رساله‌ای تألیف نمایم در بیان مهمات مسائل خمس و زکوه و حدود و قصاص و
دیات، به عبارات فارسیه که موجب انتفاع عموم طالبین گردد و حقیر نیز اجابت نموده و دو رساله
مختصر نیز تألیف نموده و بعضی از برادران ایمانی و اخلاً روحانی خواهش نموده‌اند که رساله‌ای
در بیان بعضی از مسائل حج و تجارت و رضاع و میراث نیز تألیف نمایم و آنها نیز مرجوالاجابه
بوده، اراده نموده که همه آنها را در یک کتاب جمع نموده که موجب مزید انتفاع گردد و آن کتاب
را مسمی نمودم به نجم‌الهدایه که آن منبع حیات است.»

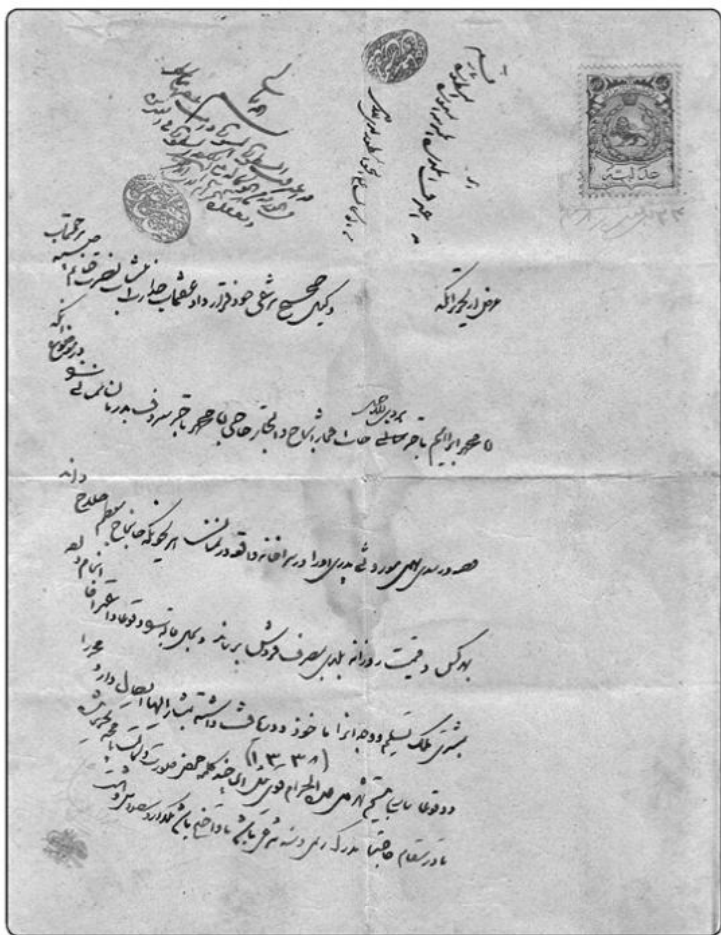
تحریر کتاب: این کتاب به خط نسخ ۱۶ سطری کتابت شده (تنها صفحه‌ی ۴۳-پ به خط نستعلیق
آمیخته با شکسته است.)، اما رقم انجام آن در انتهای نسخه، تماماً شسته شده و از بین رفته است.
بنابراین نام کتاب و تاریخ تحریر این نسخه مشخص نیست، اما آنچه مشخص است، این است
که نمی‌تواند بعد از ۱۲۴۶ق تحریر یافته باشد، چرا که در حواشی نسخه، یادداشت‌هایی به تاریخ
۱۲۴۶ق وجود دارد و همچنین این نسخه در تاریخ ۱۲۴۸ق نیز وقف شده است. بنابراین یاد در همین
تاریخ و یا کمی قبل از آن تحریر یافته است.

ویژگی‌های این نسخه: ۱- این نسخه در زمان حیات مؤلف (شریعتمدار) و نیز فتحعلی شاه و قبل از
به سلطنت رسیدن محمدشاه قاجار استنساخ شده است. ۲- در حواشی نسخه یادداشت‌ها و اشعار
به تاریخ ۱۲۴۶ آمده است. ۳- این کتاب در رجب ۱۲۴۸ توسط شخصی به نام ملاصفر ولد اکبر
کربلائی یوسف‌علی وقف شده و تولیت را به خود و بعد به اولاد خود و بعد از انقراض اولاد به
اعلم قریه نوکنده واگذار نموده است.

مشخصات ظاهری: قطع رقعی (۱۴x۲۰/۵)، مسطور: (۸x۱۴)، تعداد سطور: ۱۶ و ۱۷
سطر، تعداد اوراق: ۷۸ برگ، جلد تیماج قهوه‌ای سوخته ساده، با خطوط صاف بی‌تکلف و فرسوده

فهرست اسناد اهدایی:

۱. مبیاعه‌نامه‌چه مورخ ۲۲ ذیحجه ۱۳۱۶ق (مطابق ۱۳ اردیبهشت ۱۲۷۸). طبق این مبیاعه‌نامه‌چه؛ آقامحمدابراهیم بزاز ولد مرحوم حاجی ملاآقامحمد بزاز [یزدی‌الاصول]، تمامی و همگی یک دربند خانه جدیدالبناء را واقع در محله چوب‌مسجد سمنان به حاجی محمدحسین کلاه‌دوز خلف مرحوم حاجی عبدالکریم کلاه‌دوز، به مبلغ چهارصد تومان وجه رایج سلطانی فروخته است.

وکلت‌نامه‌چه مورخ ۲۰ ذیقعدہ ۱۳۳۸ (مطابق ۱۴ مرداد ۱۲۹۹)

۲. مصالحه‌نامه‌چه مورخ ۱۸ ذیحجه ۱۳۱۷ (مطابق ۳۰ فروردین ۱۲۷۹)، طبق این مصالحه‌نامه‌چه؛ آقامحمدابراهیم بزار ولد مرحوم حاجی ملا آقامحمد بزاز [یزدی] یک دربند خانه جدیدالبناء به انضمام یک باغچه متصل به آن را که موروثی از پدر خود است و واقع است قریب به تکیه‌ی بزرگ سر محله چوب مسجد سمنان به مبلغ هشتصد تومان وجه رایج سلطانی با آقامحمدابراهیم یزدی ولد آقا خداداد تاجر یزدی مصالحه کرده است.

۳. عاریه‌نامه‌چه مورخ ۱۲ صفر ۱۳۱۸ (مطابق ۲۱ خرداد ۱۲۷۹)، طبق این عاریه‌نامه‌چه؛ آقامحمدابراهیم بزار خلف حاجی ملا آقامحمد بزاز [یزدی‌الاصل]، اعتراف نموده است که مبالغی که درگاه آن به سمت عمارت قدیم مفتوح است، جزو عمارت جدیدالبنامی باشد که به آقامحمدابراهیم تاجر یزدی فروخته ام و درگاه آن به رسم عاریه در عمارت قدیم‌البناء مفتوح است، هرگاه آقامحمدابراهیم بخواهد آن درگاه را مسدود کند مختار است و کسی حق منع وی را ندارد.

۴. تلگراف مورخ ۱۰ جمادی‌الاول ۱۳۳۱ق (مطابق ۲۸ فروردین ۱۲۹۲)، از بندرگز به سمنان، قرباتیانس تاجر بندرگری از طریق تلگراف به میرزا ابوالقاسم در سمنان می‌گوید: «خرید پنبه موقوف، آنچه خریده‌اید زود رسانید».

۵. تلگراف مورخ ۱۱ جمادی‌الثانی ۱۳۳۱ق (مطابق ۲۸ اردیبهشت ۱۲۹۲)، از خوار به سمنان، شخصی به نام رضا در خوار از طریق تلگراف به ابوالقاسم یزدی در سمنان می‌گوید: «جوزقه ابتیاعی کمپانی از توقیف بیرون آمد مزده می‌خواهم...»

۶. تلگراف بی‌تا (حدود ۱۳۳۱ق / مطابق ۱۲۹۲ش)، از دامغان به سمنان، شرکاء قاسم [یزدی] در دامغان به صورت تلگرافی به قاسم در سمنان پیام می‌دهد: «شتر عرب، بار سبزوار، صاحب مال، دامغان حرکت گوئید»

۷. تلگراف بی‌تا (حدود ۱۳۳۲ق / مطابق ۱۲۹۳ش)، از دامغان به سمنان، یکی از شرکاء در دامغان به باقی شرکاء در سمنان، به صورت تلگرافی پیام می‌دهد: «بروات جزئی باقی فروش مغز موقوف»

۸. وکالت‌نامه‌چه مورخ ۲۰ ذی‌قعدة ۱۳۳۸ (مطابق ۱۴ مرداد ۱۲۹۹)، طبق این وکالت‌نامه‌چه؛ نصرت خانم صبیبه مرحوم آقامحمدابراهیم تاجر یزدی‌الاصل سمنانی، حاجی آقامحمد تاجر معروف به درمان (یا دربان) سمنانی را در موضوع حصه و رسد سهمی موروثی پدری‌اش از خانگی واقعه در سمنان، وکیل قرار داده، که به هر نحوی که صلاح می‌داند، به هر کس و هر قیمت به فروش رساند.

۹. حواله پرداخت وجه مورخ ۲ صفر ۱۳۳۹ (مطابق ۲۴ مهر ۱۲۹۹)، طبق این حواله علی تربیت‌زاده شاهرودی از آقا ابوالقاسم تاجر یزدی خواسته است مبلغ بیست تومان وجه نقد به

عباس خادم کارسازی نماید.

۱۰. نامه درخواست صدور تصدیق نامه و اعلام درجه اعتباری مورخ ۲۷ بهمن ۱۳۱۱ (مطابق ۲۰ شوال ۱۳۵۱)، غلامرضا فیروزی از تجار مقیم شاهی در نامه‌ای خطاب به حکومت شاهی درخواست نموده که؛ پیرو جلسه‌ای که در باب درجه‌بندی و اعطای تصدیق‌نامه به فروشندگان قند و شکر و کبریت توسط اطاق تجارت بندرگز برگزار شده، تصدیق‌نامه‌ی وی را صادر کنند.

۱۱. نامه تجاری از شاه‌رود به شاهی مورخ ۱۰ اسفند ۱۳۱۱ (مطابق ۴ ذق ۱۳۵۱)، حاجی محمدعلی رضائی تاجر مقیم شاه‌رود در جواب نامه‌ی میرزا غلامرضا فیروزی تاجر مقیم شاهر، نوشته است که در مورد درخواست یک عدل پنبه، این مقدار کم است و باید حداقل هشت پوپ (پوت) خریداری کنید تا ارسال کنیم و دیگر در مورد درخواست نخود، اگر تا اکنون اقدام نشده، به این خاطر است که نمی‌دانستم نخود برشته می‌خواهید یا خیر؟

۱۲. پاسخ به نامه درخواست انتقال نفت مورخ ۱۸ مرداد ۱۳۱۲ (مطابق ۱۷ ربیع ۱۳۵۲)، طبق این نامه؛ حکومت استرآباد به واسطه‌ی حکومت بندرگز، در جواب درخواست دو نفر از تجار بندرگز (کرامتی و رضائی) می‌نویسد اگر آقایان تجار تعهد می‌دهند که مقدار نفت موجود موجبات فراوانی نفت در محدوده گرگان و تویب را فراهم می‌کند، مانعی برای انتقال مازاد آن به نقاط دیگر وجود ندارد.

هیأت تشریفات استقبال از رضاشاه در بندرگز (حدود ۱۳۱۰ ش)

فهرست عکس های اهدائی:

۱. نمای شمال شرقی برج قابوس (حدود ۱۳۱۰ش)، عکاس نامعلوم
۲. هیأت تشریفات استقبال از رضاشاه در بندرگز (حدود ۱۳۱۰ش)، عکاس: نامعلوم
۳. هیأت تشریفات استقبال از رضاشاه در بندرگز (حدود ۱۳۱۰ش)، عکاس: نامعلوم
۴. مدرسه پسرانه شاهپور بندرگز (حدود ۱۳۲۲ش)، عکاس: نامعلوم
۵. مدرسه پسرانه شاهپور بندرگز (حدود ۱۳۲۲ش)، عکاس: نامعلوم
۶. باغ ملی شاهرود (۱۰ مهر ۱۳۱۶)، عکاس: ابوالقاسم ... (ناخوانا)
۷. باغ مزار خیام در نیشابور (دوشنبه ۱۲ شهریور ۱۳۱۳)، عکاس: محمد ... (ناخوانا)

فهرست اشیاء اهدائی:

۱. یک عدد دوربین شکاری قدیمی دوچشمی برنجی (دوره ی پهلوی اول)
۲. یک عدد استریوسکوپ (برجسته بین) قدیمی کوچک با بدنه ی چوبی (دوره ی پهلوی اول)

مدرسه پسرانه شاهپور بندرگز (حدود ۱۳۲۲ش)